Budama:

Ağaçların belirli dalların kırılması sonucunda kırılan yerlere yakın olan gözlerden kuvvetli sürgünler meydana gelmiştir. Budama ile meyveler daha kaliteli olur. Budamada amaç ağacın generatif ve vejetatif kısmını dengede tutmaktır.

Ağacın fizloyojik ömrünü uzatmak ve ekonomik değerini artırmak için.

BUDAMA NEDEN YAPIL

Verimli ve kaliteli meyve elde etmek amacıyla ağaçların taç kısmındaki dallara uygulanan kesme, bükme, bilezik alma, açılarını genişletme, tomurcuk seyreltmesi işlemlerine budama denir.

BUDAMANIN AMACI

1.Meyve ağaçlarının sağlam ve dengeli bir taç oluşturmasına yardımcı olur.

2. Gençlik kısırlığı __Tam Verim(Ekonomik ömür)_____Yaşlılık

Gençlik Kısırlığı dönemini kısaltıp tam verim çağını uzatmaktır.

3. Ağaçlara uygulanacak kültürel işlemlerin daha kolay ve ekonomik bir şekilde uygulanmasına yardımcı olmaktır.

4.Ağaçların iç kısımlarına girecek olan ışık miktarını düzenleyerek buradaki meyvelerinde kaliteli olmasına yardımcı olmaktır.

5.Bazı meyve türlerinde görülen periyodisiteyi düzenli bir budama ile periyodisitenin şiddetini azaltılmasını sağlar.

6. Verim ve kaliteyi artırmak .

BUDAMA ZAMANI

1.Kış Budaması :Dinlenme dönemi içerisinde yapılır. Yapraksız olduğu dönemdir.(Yaprağını döken ağaçlarda).

Kış budamasını tayin etmede o yöredeki iklim faktörü bize yol gösterir. Genelde kışları çok soğuk geçen yörelerde ilk baharda gözler uyanmadan önce yapılmalıdır. Kışları ılık geçen yörelerde ise ağaçlar yaprağını döktükten hemen sonra başlar ve uyanmaya kadar devam eder. Soğuk yörelerde ilkbaharda yapılmasının neden dalların kesim yüzeyinin soğuktan zarar görmesini önlemektir.

Kış budaması yaz ayında yapılabilir. Örneğin limonda uçkurutan denen hastalık günlük ortalama sıcaklık 28 C° altında olduğunda yayılır. 28 C° üstünde olduğunda yayılmadığı için Ekim'de yapılır. Temmuz ve Ağustos'da budanış tane sürgünler bitkinleşmediği için kışın zarar görür. Bunun için sıcaklığın 28 C° üzerinde olduğu ve sürgünlerin sürmediği Ekim ayı uygundur.

2. Yaz Budaması :Vejetasyon periyodu içerisinde yapılır. Yapraklı dönemde yapılır. Vejetasyon periyodu içinde ağaçların dallarının bükülme, eğilme, açılarının açılması vb ağaçların dikimdeki ilk yıllar çok önemlidir. Ağaçların şekil almaya başladığı dönemdir.

Açı darsa iple dalı bağlayarak açmaya çalışırız. Yandan araya çubuk sokarız; açılmazsa ksilem dar olur ve ağaç çabuk kırılır. Açmanın en önemli nedeni dalların sağlamlaşmasını sağlamak ve yan taraflara büyümesini sağlamaktır.

Yaz budaması geç ilkbahardan Eylüle kadar yapılır. (Mayıs-Ağustos-Eylül).Yeşil rengin üzerindeki kabuğun kahverengileşmeye başladığı dönemde budama yapılır. Ağaçların gençlik yıllarında dalların aşırı bir şekilde çıkarılmasından ziyade çıkarılacak dalların eğilerek gelişmeden alıkonulması genel prensiptir. Daha çok fotosentez alanı oluşması için kesmiyoruz.

Meyve Ağaçlarındaki Dallar: Tomurcuklar uyandıktan sonra meydana gelen oluşuma filiz denir. Biraz gelişince sürgün, odunlaşmaya başladığında dal adını alır. Filiz ve sürgün döneminde rüzgârdan zarar görür. Odunlaşmaya başladığında zarar görmez

Dallar: Oluştuğu yere göre sınıflandırılır. Dalların uç kısımlarındaki tomurcukların uyanmasıyla meydana gelen dal yeni dal (uç sürgün) adı verilir. Yan tomurcuklardan çıkan dallara yan dallar (enine büyümeyi sağlar) adı verilir.

Ana tomurcuğun altında ve yan üstünde stipuler gözler vardır. Uyanmazlar ama uyanırsalar oluşturdukları küçük dallara stipuler dallar denir. O yıl oluşmuş olan tomurcukların uyanması ile süren dallara erkenci dallar denir. Yaşlı gövdeden çıkmış olan dallara obur dallar diyoruz. Budamada özellikle kesilmesi gereken dallardır, meyve vermezler. Boğum araları daha uzun, daha hızlı geliştiği için zarar gören kısımların doldurulmasında kullanılır. Yumuşak dokulu olduğu için soğuktan en çok zarar gören daldır.

Odun Dalları :Meyve taşıyıp taşımamasına göre üzerlerinde sadece odun gözleri taşıyan dallardır.

Meyve Dalları :Sadece üzerinde meyve taşıyan dallardır. Kayısılarda mayıs buketi vardır. Bir göz vardır , iki yaprak verir. Birinci göz ertesi yılın gelişimini bu yapraklar sağlar (Sadece meyve vardır).

Karışık Dallar :Hem odun hemde meyve gözlerini taşırlar.

YUMUŞAK ÇEKİRDEKLİLERDE GÖRÜLEN MEYVE DALLARI :

Topuz: Birkaç mm den başlayıp 7-8 cm kadar uzayabilir. Uzadıkça üzerinde bulunan meyve tomurcuğu artmaktadır. Bu dallar elmalardan biraz tüylüdür ve daha çok elmalarda görülür. Tüylü dala paslı topuz , parlak topuz tüysüz armutlarda görülür. Uç kısımlarında odun gözü denilen tomurcuklardan genelde yapraklar çıkar. Topuzun uç kısmındaki odun gözü çiçek gözüne dönüşür.(1-10 yıl)Bu tip topuzlara lamburt adı verilir.

Kargı: Topuzdan uzun 5-20 cm dir. Üzerinde birkaç çiçek tomurcuğu taşıyan meyve dallarıdır. Ucunda odun gözü bulunur. Aynı topuzlarda olduğu gibi 1-10 yıl içerisinde çiçek gözü haline dönüşür. O zaman kargıya taşlı kargı denir.

Kese: Armutlarda görülür. Besin maddesi deposudur. Bu tip dallardan meydana gelen meyveler iridir.

Dalcık: Kargılara göre biraz daha uzun olan 8-30 cm meyve dallarıdır. Üzerinde hem çiçek hem de odun(yaprak) gözü taşıyan dallardır. Uç kısmından hemen çiçek gözü oluşmuşsa uç kısmı hemen kesilir. Şekil verme yıllarında bu işlem yapılır.

Çıtanak: Gerek topuz gerekse lamburt kargıyı üstünde taşıyan dallardır. Geyik boynuzu şeklinde dallanan dal tipleridir. En büyük özelliği budamada bu dallara hiç dokunulmaz. Çünkü esas ürünü oluşturan dallar bu dallardır.

SERT ÇEKİRDEKLİLERDE GÖRÜLEN MEYVE DALLARI

İyi Meyve Dalları: Meyve dalı üzerinde iki çiçek gözü odun gözü şeklinde dizilirse iyi meyve dalıdır. Odun gözü yaprak oluşturur. Fotosentez yaparak meyvelerin iyi olgunlaşmasını sağlar. Meyve üzerinde gölge yaparak güneşten zarar görmesini engeller.

Fena Meyve Dalları: Dalın üzerinde sadece çiçek tomurcuğu vardır. Meyveler oluşsa bile iyi beslenemediği için büyümez ve tozlanmaz. Budama da ilk önce bu dal kesilmelidir pek tercih edilmeyen meyve dallarıdır.

Karışık Meyve Dalları: Bir dalın üzerinde bazı durumlarda bir çiçek gözü bir odun gözü , iki çiçek gözü iki odun gözü bulunabilir.

Ağaçtan karışık ve iyi meyve dalı bırakılır. İyi yoksa karışık dallar bırakılır. İyi ve karışık olmazsa belki 3. bir ihtimal fena dallar bırakılır.

Mayıs Buketleri: Genellikle 3-5 cm uzunluğunda meyve türüne ve gelişmesine göre 4-7 çiçek tomurcuğu taşıyan meyve dallarıdır.(Ana gövde ve kalın dal üzerinde görülür). Esas ürünü oluşturan dallardır. Budama esnasında kesilmez. En çok kiraz ve vişnede rastlanır. Bazı durumlarda üzerinde odun gözü bulunabilir.

Her yıl ekonomik ürün alabilmek için her yıl şeftali ve asmalar da, erik , badem , kayısıdan 2-3 yılda bir budama zorunluluğu vardır. Estetik ön planda tutulmuş ve ağaçların değişik, geometrik, üçgen, kare vs. şekiller verilmiştir.

18.Yyda işgücü pahalılaşıyor Pazar değişiyor, makinalı tarım olanakları artmaktadır. Budama uygun ve ekonomik amaçlara uygun olması gerekir.

Bazı meyveler dikey gelişirler. Dal açıları dardır. Armut ve kiraz buna örnektir. Dal açıları geniş olan meyve türlerinde ise dal yapıları daha geniş olur ve yuvarlağa yakın taç oluştururlar.

Ağaçların bu taçlandırdığımız yüksekliğe göre 3'e ayrılır;

1-)Alçak boylu = 40-60 cm

2-)Orta boylu = 60-80-120 cm

3-)Yüksek boylu = 120-180 cm

Gövde yüksekliği sapıp olan meyve türleridir.

AĞAÇLARA VERDİĞİMİZ TAÇ ŞEKLİNE İKİ TİPDE BUDAMA YAPILIR.

1-)Doğal Şekiller :Ağacın genel taç gelişimine uyar taç şeklini bozmayacak olan şekillerdir.

2-)Yapay Şekiller :Ağacın gelişme eğiliminden çok yetiştiricinin zevki ön plandadır. Birkaç yıl dokunulmazsa doğal gelişme şekline dönmeye başlar.

AĞAÇLARA ŞEKİL VERMEDE DİKKAT EDİLEN HUSUSLAR

1.Ağacın doğal gelişme eğilimidir. Yuvarlak şekilli bir ağaçsa yuvarlak tutmaya çalışılır.

2.Ekolojik Koşullar: Kurak ve nemli olmak üzere ikiye ayrılır. Kurak bölgede alçak boylu şekiller verilmelidir. Bunun sebebi su kaybını azaltmak, rüzgâr zararını azaltmak, güneşlenmeyi azaltarak su kaybını önlemektir. Ağacın taç kısmının içinde dallar olması gerekir. Su kaybını önlemek için doruk dallı olması ve mümkün olduğu kadar nemi muhafaza etmesi gerekir.

Nem uçsun diye nemli bölgelerde gövde yüksek olmalıdır. Mümkün olduğu kadar dal bırakılmaz. Nemin uçmasını sağlayacak bir çatı oluşturması gerekir. Ortası açık olan goble şekli nemli bölgelerde tercih edilen bir şekildir. Oluşturulacak olan gövde üzerindeki ilk dalın hâkim rüzgar yönünde olması tercih edilir. Yere yakın dallar daha kuvvetli ve kırılma şansı azdır.

İş Gücü: Özellikle iş gücünün pahalı olduğu yerlerde makinalı budama yapılır. Makinalı budamaya elverişli şekil seçilmelidir. Çit şeklinde bile şekil verilen meyve ağaçları vardır. İşletmelerin büyüklüğü de önemlidir. Küçük işletmelerde işgücü ile şekillendirilir. Büyük işletmelerde makinalı budama yapılır.

Pazar Durumu: Sofralık meyve aranıyorsa, kalite ön planda tutulduğu işletmelerde her yıl ve düzenli olarak budama gerekir. Buna karşılık daha çok konserve ve meyve suyu açısından kaliteden çok verimlilik ön plana çıkar.

AĞAÇLARIN DEĞİŞİK GELİŞME DÖNEMLERİNE GÖRE BUDANMASI

1-)Dikim Budaması (Fidan budaması)

2-)Şekil Budaması (Gençlik kısır dönemi)

3-)Ürün Budaması (Verimde iken)

4-)Gençleştirme Budaması (Verim bitince)

1.Dikim Budaması

Yumuşak çekirdekli meyvelerde: Köklerden yaralı olanları çürüyen cılız gelişen varsa öncelikle bunlar çıkarılır. Daha sonra kalan kökler 10-15 cm den kesilir. Bu kısaltma esnasında yeni yaran yüzeyleri oluştuğu için kök oluşması kolaylaşır.

Toprak üstü kısımları yumuşak çekirdeklilerde verilecek gövde yüksekliğine bağlı olarak 75-100 cm yukardan vurulur.

Sert çekirdeklilerde aşı yerinden itibaren ilk 40-50 cm den çıkmış olan dallar varsa bunlar dipten çıkartılır. Bunun üstünde kalan dallar 2 veya 3 gün üzerinden kısaltılır. Tepeside yine 75-100 cm den kesilir.

Turunçgil ve zeytin gibi yaprağını dökmeyen meyvelerde uyguladığımız tüplü fidanlarda plastik tüpleri kesip uzaklaştırılır. Torbanın dışına taşmış olan kökler kesilir.

ŞEKİL BUDAMASI

Ağaçların gençlik kısırlığı döneminde meyve fidanlarının dikimini takip eden 3-4 yıl içinde genç dönemlere uyguladığımız budama şeklidir. Amaç gövde üzerinde ana dalların oluşturulmasıdır. Taç şekline etki eden iki meyve türüne dikkat ederiz. Konik veya yuvarlak oluşu, meyve dallarının yaptığı açıya bağlıdır. Dar açılı olan yuvarlaktır. Şartlar zorlamıyorsa mümkün olduğu kadar doğal şeklinde taçlandırma yapılması gerekir.

Nemli yörelerde havalandırmanın iyi olması için orta kısma açık olan şekiller verilir. Kurak yörelerde ağacın içindeki(tacı) nemin uzaklaştırılmaması için ortada bir dal bırakılır.

Çok yağışlı yörelerde gövde yüksekliğinin biraz yüksek tutulması gerekir. Kurak yerlerde kısa taçlandırma yapılması gerekir. Toprak nemini Topraktan tutabilmek için gövde üzerindeki ilk ana dalın hakim rüzgar yönünde olması gerekir.

Alçak Gövde: Gövde yüksekliği 40-60 cm olan meyvelerdir. Orta 60-80-120 cm , yüksek 120-180 cm .

AĞAÇLARA HANGİ ŞEKİLLERİ NASIL VERİRİZ ?

1.GOBLE (VAZO). Nemli olan yörelerde uygulanır. Ortası boştur. Genel olarak ağacın ana gövdesinden belirli aralıklarla çıkmış olan 3 veya 4 yan daldan meydana gelir. Dallar arası mesafe 10-15 cm olmalıdır. Açılarda mümkün olduğu kadar geniş olmalıdır.

İlk yıl gözlerden sürgünler çıkar ve vejetasyon periyodu boyunca gelişmesine devam eder ve sonbaharda yapraklarını dökerler ve ilk yıl kış budaması yapılır. Ağacın ana dallarının seçimi yapılır.(3 veya 4)

Taçlandırma yüksekliğinin altında kalan sürgünler dipten çıkarılır. Bıraktığımız dallar çok uzun gelişmişse 50-60 cm den kısaltılır. Seçilecek ilk ana dal hakim rüzgar yönünde olması gerekir.

İlkbaharda ise bu tomurcuklardan çok sayıda yeni sürgünler oluşur. 2. vejetasyon periyodu içerisinde iyi gelişmeyen dallar bükülür ve diğerleri daha iyi gelişir. 2.kış budamasında 2 tane yan dal seçilir ve diğer dallar çıkarılır. Bıraktığımız ana dalın ucundaki gen ana dalın devamıdır. Ana dalın devamı dışa doğru çıkarılacak yardımcı dallar ise sağa ve sola doğru yönlendirilmelidir. Dallar arasındaki açı çok darsa dallar arasına herek sokmak veya dışardan ip bağlamak suretiyle açarız. Dallar arası ideal açılar 45°-60° ‘dir. Uzunluk 50-60 cm olmalıdır.(Tek yıllık)

3. Kış Budaması: Kıştan sonra ise yine sürgünler gelişmesine devam eder önümüzdeki yıl bırakılacak sürgünler haricinin gelişmesine mani olur ve yardımı dal bir önceki yardımcı dalın ters tarafında olması gerekir. 3. veya 4. kış budamasından sonra ürün budamasına geçilebilir.

DORUK DALLI :Kurak yörelerde kullanılır. Esas amaç ağacın tacı içindeki nemi korumaktır.

Taçlanma Yüksekliği : =Rüzgarlı ve kurak bölgelerde 40-60cm , orta derecede yağışlı yerlerde,60-80-120 cm , çok yağışlı yörelerde 120 -180. İlk dal hakim rüzgar yönünde olmalıdır.

Dikim budaması 1.kış 3 tane yan dal 1 tane doruk dal seçilir. Ağaç çok kuvvetli yan dal oluşturursa dikim budaması 1.yılki kış budaması gibi yapılabilir. Doruk dalın yanında 5cmlik tırnak bırakılır. Doruk dal dik büyüsün diye bırakılan dallar 60 cmden büyükse 60 cme kadar kısaltılır. Eğer 60 cm geçmezse kesmeye gerek yoktur.

2. Yaz aylarında çok sayıdaki sürgünden 2 tane bırakılır ve onun dışındaki dalları bükerek veya kırarak gelişmesini engelleriz. Doruk dalda ise sadece daima 1 dal bırakılır. Yaz aylarında kesim yapılmaz. Sadece gelişmeden alıkoymak için bükme ve eğme yapılır.

Dallar 60 cmden uzun kesilir. Küçükse dokunulmaz.3. yaz yine 2 dal seçilir 4-5 kat oluştuktan sonra başka kat oluşturmaya gerek yoktur ve sonra verim budamasına geçilir. Üzerindeki yüke en dayanıklı dalı doruk daldır.

3. DEĞİŞİK DORUK DALLI BUDAMA(MODİFİYE LİDER):

Bir ana gövde özenin despiral olarak dağılan 4-5 daldan ibarettir. Gövde üzerinde düzenli dal oluşturan meyvelerde uygulanır .Dikim budamasından sonra yaz aylarında birçok sürgün oluşur. 1.kışta ilk 40 cmden yukarı doğru 15-20 cm arayla ve gövdenin etrafında çepeçevre dolaşacak şekilde 5 dal bırakılabilir ve dal ile gövde arasındaki açı 45° olmalıdır. Doruk dallıdan farkı tırnak bırakıp doruk dalı bağlamıyoruz. Dal uzunluğu 40-60 cm olmalıdır.

Bir ana dalın devamı bir yardımcı dal bırakılır geriye kalanlar bükülür. Bir önceki yıldaki dalların tersi yönde olmalıdır. 4 veya 5 kat oluşturuluncaya kadar bu şekilde budamaya devam edilir. Çok zayıf az gelişen yaz sürgünleri kışın yapılan budamada çıkarılır. Kısa meyve dalları olmuşsa bunlar kesilmemelidir.

PİRAMİT: Zayıf ve orta kuvvette anaçlar üzerine aşılanmış olan elma ve armut ağaçlarına uygulanır. Belirli mesafelerde ana gövde üzerinde 3 veya 4 kat oluşturmasına dayanır.1 katla 2 kat arası 110 cm olmalıdır. Bundan sonra her kat 10 cm azaltılarak bırakılır 100 cm 3. Kat arası ise 90 cm olmalıdır.

YAPAY ŞEKİLLER

Ağacın kendi doğal yetişmesi dışına iterek teller veya duvar diplerinde yetiştirmek için yapılan şekillerdir.

PALMET: Bir ağacın ana gövdesi üzerinde 2 dalın oluşturduğu katlardan ibarettir. Her meyve türüne uygulanmaz. Daha çok zayıf ve orta kuvvette gelişen anaçlar üzerine aşılanan elma ve armutlarda görülür. Kiraz, vişne, şeftali, kayısıda bu şekiller zorlama ile uygulanabilir. Sert çekirdekliler yarana yerini kolay kapatamadığı için yumuşak çekirdekliler kadar başarılı olmaz. Yaprağını dökmeyenler pek önerilmez.

Fidan dikildikten sonra 75 cmden kesilir. Her yıl aynı işlem tekrar edilir. 4.5 yıl içerisinde 4-5 kat elde edilir.5 yıl sonra her iki dalda ayrı noktadan çıkmış gibi olur. Ana dal üzerinde çıkan sürgünler o yılki kış budamalarında kesilmelidir. Gövde üzerinde ancak meyve dalı bırakılabilir. Dallanmalar 90° civarındadır. 4-5 kat oluşturulabilir. Dallar arasındaki açı 45°-60° olursa eğik dallı palmetdir.

KORDONLAR: Kordonlarda ağaç tek bir gövde üzerinde yetişir. Palmetler de olduğu gibi herhangi bir dallanma söz konusu değildir. Bütün meyve gözü taşıyan sürgünler ve diğer sürgünler ana gövde üzerinde oluşturulur. Amatör bahçelerde ve sık dikime bu sistem uygulanır.

Zayıf anaçlar üzerine aşılanmış olan meyvelerde daha iyi uygulanır. Meyve dallarına dokunulmaz

Dikey Kordon :3-4 meden fazla boylu olmaz. Diğer sürgünler temizlenir. Sadece ana dalın devamı olan dal bırakılır. Eğik Kordon :Gövdelerin biraz yatırılması ile elde edilen sistemdir. Güneşi daha çok görsün diye.

4. ÜRÜN BUDAMASI: Ağaçlar verime yattıktan sonra ekonomik ömrünü tamamlayınca kadarki zamanda yapılacak budamadır. Amaç 1. ağaçların tacını istediğimiz şekilde tutmak 2. ağaçlara verilecek gövde yüksekliğin muhafaza edilmesi 3. ağaçların her yıl yeterli ürün ve sürgün vermesini sağlamak için dengeli bir budamanın yapılmasıdır. Fizyolojik denge ağacın besleyebileceği meyve ve meyvenin gerekli büyüklüğe eriştirecek yaprak alanın bırakılmasıdır.

YUMUŞAK ÇEKİRDEKLİLER :

Elma: Elmalarda yaşlı dallar üzerinde oluşan çiçeklerin (meyve dallarının) kesilmemesi gerekir. Elma ağaçlarında çok sert kesime gerek yoktur. Elmalarda her yıl hafif düzenli bir budama yapılması ve odun dalları üzerinde yapılması gerekir. Değişik doruk dallı sistem olan modifiye lider verilmemelidir.

Armut: Elmalardaki benzer prensipler esas alınır. Eğer yoğun olarak '' ateş yanıklığı'' hastalık varsa dal sayısını biraz daha fazla tutmalıyız ve bu hastalığa yakalanan dallar dibinden kesilip atılmalıdır. Ürün verdiği yıllar bile dal açısını genişletmek için çeşitli işlemler yapılır.

SERT ÇEKİRDEKLİLER

Şeftali: Her yıl düzenli olarak budanması lazım. En sert budanan meyve türüdür. Meyveler tek yıllık dalda oluştuğu için goble veya modifiye lider sistemi tercih edilir. Antalya gibi yörelerde ilk yıllarda çok sert kesimlerden mümkün olduğunca kaçınmalı. Ağacı mümkünse 2 3 yıldan itibaren ürüne yüklemelidir çünkü vejatasyon periyodu uzundur. Ağaç kuvvetli gelişir kestikçe vejatatif gelişme artar.

Kiraz :Çok seyrek budanan türlerdir. Ağaç ürüne yattıktan sonra 3-4 yılla bir kurumuş dalların çıkarılması şeklindedir. Dikine geliştiği için dal açılarını genişletmek gerekir. Vişneler kiraza göre biraz daha fazla dal oluştururlar ve dal açıları geniştir.3-4 yılda bir budama yeterlidir. Her ikisi içinde modifiye lider uygundur.

Erikler: Meyveye yattıkdan sonra 2-3 yılda bir budanabilir. Kurumuş dallar çıkarılır. Santa Rosa eriği gibi dikine gelişenlerde tepesine vurarak yana doğru gelişmesini sağlamış oluruz.

İncir :Uç kısımlarında dallar oluşur. Uç kısımlardaki dalları 2-4 arasında sınırlamamız gerekir. Aşağı doğru giden dal varsa yukarı çıkan sürgün dibinden kesilir.

YAPRAĞINI DÖKMEYENLER

Zeytin :Her yıl budanmaz 3-4 senede bir yeterlidir. Salamuralık çeşitlerde hafif düzenli bir budama ve hasat elle yapılmalıdır.

TURUNÇGİLLERDE BUDAMA

Turunçgillerde diğer meyve türlerinden farklı olarak zorlamalı şekiller verilmez. Daha çok serbest veya doğal şekiller dediğimiz budama şekli uygulanır. Turunçgillerde tek şekil verilir gobledir. Budama, şekil budaması ve verim budaması olmak üzere ikiye ayrılır ;

Şekil Budamasının Amacı: ►Ağacın dengeli ve sağlam bir taç sistemi oluşturmasını sağlamak .

Şekil Budaması Yapılırken Dikkat Edilecek Hususlar: Sürgün gelişmesine bakarak kesim yapılır. Sürgün gelişmesi kuvvetli oldukça daha az kesim yapılır. Sürgün gelişmesi yavaş ise şiddetli kesimler yapılarak vegetatif aktivite hızlandırılır. Dalların rekabet etmesine izin verilmez.

Aynı noktadan çıkan dallar bırakılmaz , ayrıca dallar üst üste gelmemelidir. Dalların birbirine gölge yapma etkisi olmayacak taç içerisinde boşluk ne fazla nede az olmalıdır. Seyrek olursa güneş yanığı meydana gelir ve fotosentez yüzeyi azalmış olur. Sık olursa güneş ışınları alamadığı için fotosentez azalır. Turunçgillerde özel durumlar dışında obur dalların gelişmesine izin verilmez.(Boşluk doldurmak için bırakılır)

Turunçgillerde tacın içerisinde büyüyen bazı dallar hiçbir zaman kesilmez. Ertesi yılda meyve dalı oluşturacak olan kalın dallara dokunulmaz.

TURUNÇGİLLERDE ŞEKİL BUDAMASI NASIL YAPILIR ?

Sonbahardan durgun aşı yapılmışsa ilkbaharda Mart ayı içerisinde aşı noktasının 10 cm yukarısından keseriz. Bu kesimden sonra aşı noktasından sürgün gelişir. Anaçtan çok sayıda sürgün gelişir ve bunlar kesilir. Aşı gözünün büyümesini sağlar. Aşı sürgününün taç seviyesinden itibaren 60-80 cmlik kısmı yuvarlaklaştığı zaman o noktadan kesilir. Kesim noktasının altından çok sayıda sürgün meydana gelir. Bu sürgünler içerisinden 3-4 tanesi seçilir. Diğerleri kopartılır.

Bu sürgünler birbiri ile mümkün olduğu kadar eşit açı yapmalıdır. Ayrıca her sürgünün en yakın sürgün ile arasındaki mesafe en az 3 cm olması gerekir. Bu 3 ana dal geliştikten sonra sürgünün çıkış noktasından 25-40 cmlik mesafe yuvarlaklaşmış olacaktır ve o noktadan kesilecektir.

*Turunçgillerde yüksekten taçlandırma hiçbir zaman yapılmaz. Etek dalları yere değmeyecek düzeyde alçaktan taçlandırılır. Hasat ve mücadele kolay .Tacın içerisinde nemin olması meyve kalite ve verimi artırır.

*Turunçgiller meyvelerini etek dallarda oluşturur. Gölgeleme etkisi nedeniyle yabancı ot çıkışı azalır.

Ağacı İllede, goble diye zorlama yapılmaz.3-4 dal bırakılıp serbest bırakılması dahi yeterli olacaktır

VERİM BUDAMASI

Amaç her yıl meyve verecek yeni meyve dallarını oluşturmaktır.

Verim Budamasında Yapılacak İşlemler:

► Kuru dalları almak

► Obur dalları almak

► Birbiri ile rekabet eden dalları seyreltmek.

Kuru dalları ışık görmediğinden ve soğuktan dolayı oluşabilir.

VERİM BUDAMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUS

- Her yıl düzenli meyve alabilmek için hedefimiz yeni meyve dalları oluşturmaktır.
- Ağacın iç kısımlarına kadar güneşlenmeyi sağlamak , aynı zamanda havalandırmayı sağlamak.
- Ağacı vegetatif ve generatif faaliyet bakımından dengede tutmaktır. Eğer ağaç gelişimi yavaş ise sert budama ile vejetatif faaliyeti artırılır. Ağaç yaşlı ise şiddetli budama ile vejetatif gelişmeyi teşvik ederiz.

*Var yılında şiddetli budama yapılır. Çünkü meyvelerin bir kısmını kaybeder vejetatif gelişme olur. Yok yılında ya hiç budanmaz yada hafif bir budama ile geçiştirilir.(Periyodisite gösteriyorsa).

*Amaç düzenli verim ve kalite olduğuna göre özellikle genç dönemlerde etek dallara kesinlikle dokunulmaz. Ancak yere değen dallar varsa onlar alınır.

*Verim budamasında dal kesmek gerekiliyorsa mutlaka zamanında kesilmelidir.

*İyi bir bahçede budama mümkün olduğu kadar en aza indirilmelidir.(Kültürel işlemler zamanında yapılacak , dikim mesafesi iyi ayarlanması gerekir)

*Ana dallar üzerinde çıkan obur dallar mutlaka çıkartılır.(Ağaç çok yavaş gelişiyorsa bırakılıp yeni bir taç şekli oluşturulabilir).

*Verim budaması yaparken türler ve çeşitlerin özellikleri mutlaka dikkate alınmalıdır.

*Sık taç yapma eğiliminde olan çeşitlerde rekabet edecek dallara hiçbir zaman izin verilmez. Taç içindeki obur dallar alınır.

*Verim budaması yapılırken çeşidin periyodisite gösterip göstermediği dikkate alınmalıdır.

*Turunçgillerde her yıl budamaya gerek yoktur 3-4 yılda bir yeterlidir.

ALTIN TOPLARDA BUDAMA

Şemsiye şeklinde büyüme gösterir. Biz doğal şeklini koruyup ürün artışına yardımcı olmalıyız. Meyveler iri ve ağırdır ve taç içerisindedir. Taç içerisindeki sıklık ve boşluğun çok iyi ayarlanması gerekir, çok sık ve seyrek olmamalıdır.

Altın topların meyve oluşum şekli diğer turunçgillerden farklıdır. Bir dal meyve oluşturduktan sonra ertesi yıl bu dal üzerinde bir sürgün oluşur. İlk yılki meyve dalından başka meyve alınmaz kuru. 2.yılkide bir sefer verir sonra kurur. Buna sıralamalı dal denir. Budama zamanında bu kuruyan dallar alınmalıdır. Bu dalları almanın iki faydası vardır;

► Kuru dallar taç içerisinde sıkı bir yapı oluşturur. Havalanma güneşlenmeyi azaltır.

► Bu dalları kesmemiz ertesi yılın meyve dalı oluşumuna teşvik eder. Erken dönemde gövdeden çıkan obur dallar alınır.

PORTAKALLARDA BUDAMA

Genel anlamda yalnızca kuru dal temizliği yapılır. Tepe dallara fazla dokunulmaz. Çünkü tepe dallar zamanla meyve dalına dönüşür. Çeşit olarak washington navellerde taç yapısı sıktır. Göbekli portakallarda dolayısıyla taç yapısı sık olduğu için dalların rekabeti sık sık görülür. Birbirine gölge yapan dallar seyreltilir. Kuru ve obur dallar alınır. Valenciada taç yapısı orta sıkıdır. Aynı washington navelde olduğu gibi uygulama yapılır. Çok geçci bir çeşittir. Ancak Mart-Nisan aylarında olgunlaşır. Budama zamanı ile hasat dönemi çakışır. Burada yapılacak işi budama yapılacak senede hasat tarihini öne almak bu çeşitle oransal periyodisite vardır.

MANDARİNLERDE BUDAMA

Mandarin meyveleri küçük olduğu için çok miktarda meyve dalı oluşturarak verim artırılma yoluna gidilir. Meyve dalı oluşturmak için güneşlenme zorunludur ve iyi olmalıdır. Bu durum klemantinde görülür. Sık taç yapan çeşittir. Dünyanın en kaliteli mandarin çeşididir. Uygulamada tacın dışı dolu oluyor tacın içi boş olur. Sık doku nedeniyle kuruyor. Bunun için budamaya dikkat içerde meyve dalı oluşturmak için zaman zaman içerden kalın dal çıkartılır.(3-4 cm den)Yine kuru dalları, birbiri ile rekabet eden dalları obur dalları alırız.

LİMONLARDA BUDAMA

Limonlarda tepe tomurcuğu baskınlığı vardır.Bunu kırabilmek için her yıl limonlarda budama yapılır. Bu budamaya tepe alma denir. Meyve dalları kurşun kalem kalınlığındaki dallar meyve dalıdır. Eğer obur dalları kesilmeyip bırakılırsa 3-4 myi bulur ve öylece meyveye yatar. Taşıyamaz ve kırılır.Tepe budamasında hızlı büyüyenler ise linterdonat ½ si kesilir. İnterdonat bir melezdir. Büyümesi zayıftır. 3 te 1 ini almak bile yeter. Diğer çeşitlerde her yıl tepe budaması yapılması gerekir. Tepe alma makaslarıyla yapılır.

LİMON DIŞINDAKİ TURUNÇGİLLERDE BUDAMA ZAMANI

Limon dışında turunçgillerde budama çiçeklenmeden 1ay önce yapılır. Genelde Şubat ayı içerisinde olur.(Sürgün aktiviteleri başlamadan hemen önce budamanın bitmiş olması gerekir)Turunçgillerde çiçek tomurcuğu Ocakta oluşur. Aralıkta budanırsa çiçek tomurcuğu azalır.Limon dışındaki turunçgillerde 2-3 yılda bir budama yeterlidir.

LİMONLARDA BUDAMA ZAMANI

Ekim ayı içerisindedir. Kasıma kalmamalıdır. Limon uç kurutana çok duyarlıdır.Turunçgillerin ekonomik ömrü 60 yıldır. Bu hastalık nedeniyle 10-15 yıla iniyor. Yüksek nem ve düşük sıcaklıktan bulaşabiliyor. Bu nedenle kışın budama yapılmaz. Yazın budama yapılırsa birçok sürgün verir ve bu sürgünler pişkinleşmeden kışa gireceğinden kışın donar. Öyle bir dönemde budamalıyız ki sürgün sürmesin, hastalık bulaşmasın. 28 C°nin üstünde bulaşmaz. En uygunu ekim ayıdır. Ağaçtan ağaca geçerken budama aletleri dezenfekte edilmelidir.